23. 4. 2012

ID: 82387

Náhrada škody

I v době trvání závazkového vztahu vzniklého na základě kupní smlouvy je možno dovodit, že prodávajícímu vznikla škoda spočívající v ušlém zisku, kterého by dosáhl, jestliže by mu kupující zaplatil kupní cenu zboží, jež bylo předmětem kupní smlouvy. Tato škoda nastává tehdy, je-li z chování kupujícího zřejmé, že sjednané zboží nepřevezme, či neposkytne spolupůsobení nutné k tomu, aby prodávající mohl splnit svůj závazek, a v důsledku této skutečnosti nevznikne prodávajícímu právo na zaplacení kupní ceny. Závěr o tom, že škoda může nastat již za trvání závazku, současně automaticky neznamená, že náhrada této škody bude vůbec přiznána, nebo přiznána v plné výši.

(Rozsudek Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 23 Cdo 4110/2009 ze dne 29.2.2012)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl ve věci žalobce Ing. Z. B., zastoupeného Mgr. I. Č., advokátkou, se sídlem v J. n.N., proti žalované B. a.s., se sídlem v P., o zaplacení částky 1 728 955 Kč s příslušenstvím, vedené u Městského soudu v Praze pod sp. zn. 26 Cm 387/2007, o dovolání žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 13. května 2009, č. j. 2 Cmo 388/2008-180, tak, že rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 13. května 2009, č. j. 2 Cmo 388/2008-180, se zrušuje a věc se vrací tomuto soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění :

Žalobce se žalobou domáhal na žalované zaplacení částky 1 728 955 Kč s příslušenstvím. Tato částka představuje ušlý zisk žalobce v důsledku skutečnosti, že žalovaná v roce 2005 neodebrala sjednané množství videokrabiček a videokazet.

Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 9. října 2008, č. j. 26 Cm 387/2007-164, rozhodl, že nárok žalobce je co do základu po právu a že co do výše se zůstavuje konečnému rozhodnutí.

Soud prvního stupně zjistil, že účastníci mezi sebou uzavřeli smlouvy o dodávkách videokrabiček na rok 2005 a o dodávkách videokazet V-O na rok 2005 podepsané žalobcem dne 20. 3. 2005 a žalovanou dne 15. 4. 2005, v nichž se žalovaná zavázala k odběru videokrabiček v množství cca jednoho milionu kusů a k odběru videokazet V-O v množství cca jednoho milionu kusů v období od 1. 1. 2005 do 31. 12. 2005. Dále bylo ujednáno, že pracovníci V. Zlín si budou operativně ze skladu (z kontextu se podává, že šlo o sklad žalované ve Zlíně, v němž měly být vyčleněny prostory pro žalobce) odebírat potřebné množství pro výrobu a každé pondělí sdělí žalobci faxovou zprávou odebrané množství za uplynulý týden. Tato zpráva bude současně sloužit jako doklad k vystavení dodacího listu a faktury. Soud prvního stupně dále zjistil, že žalobce vyzval žalovanou ke splnění objemu odběrů videokrabiček a videokazet za rok 2005 dne 15. 3. 2006. Žalobce dále dopisem ze dne 17. 7. 2006 vyzýval žalovanou k písemnému sdělení, zda ve skladě ve Zlíně je prostor pro navezení a uskladnění videokazet s tím, že na základě sdělení žalované žalobce dodá kazety ve Zlíně. Pro případ, že sklad ve Zlíně nebude připraven pro dodávku videokazet, vyzval žalobce žalovanou k převzetí videokazet v místě podnikání žalobce. V dopisu ze dne 19. 6. 2006 adresovaném zástupkyni žalobce žalovaná uvedla, že trh VHS se zcela zhroutil a nelze předpokládat, že by to žalobce nezaznamenal. Žalovaná má za to, že zboží bude odebíráno operativně, a to v množství potřebném pro výrobu, a že odběr zboží byl v souladu se smlouvami. Z výpovědi svědka M. B., který pracoval

pro žalovanou jako vedoucí střediska, soud prvního stupně zjistil, že v rozhodné době nebyla ve skladu ve Zlíně volná kapacita.

Soud prvního stupně věc posoudil podle § 421 odst. 1 obchodního zákoníku (dále jen „obch. zák.“), podle něhož vyplývá-li ze smlouvy, že množství zboží je určeno ve smlouvě pouze přibližně, je prodávající oprávněn určit množství zboží, které má být dodáno, ledaže smlouva přiznává toto právo kupujícímu. Pokud smlouva nestanoví něco jiného, nesmí odchylka přesáhnout 5 % množství stanoveného ve smlouvě. V řízení nebylo prokázáno, že by smlouva uzavřená mezi účastníky byla měněna a nebylo zjištěno, že by tzv. reporty upravovaly závazným způsobem odběr zboží. Reporty vypovídají pouze o již učiněných dodávkách zboží a nic z nich nelze dovodit stran budoucího odběru zboží. Žalovaná v řízení neprokázala svoje tvrzení, že od smluv odstoupila. Jako účelovou posoudil soud prvního stupně námitku žalované, že žalobce nesplnil svoji povinnost zboží dodat, když již z procesního stanoviska žalované vyplývá neochota zboží přijmout. Soud prvního stupně proto rozhodl mezitímním rozsudkem, že nárok žalobce je po právu.

K odvolání žalované Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 13. května 2009, č. j. 2 Cmo 388/2008-180, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že nárok žalobce není co do základu po právu.

Odvolací soud vyšel ze skutkových zjištění soudu prvního stupně. Uzavřené smlouvy posoudil podle § 409 a násl. obch. zák. jako smlouvy kupní. Ztotožnil se se závěrem soudu prvního stupně, že ve smlouvě se žalobce zavázal k dodávce cca 1 milionu kusů videokrabiček a cca 1 milionu kusů videokazet s přípustnou odchylkou 5 %. Žalovaná se zavázala k jejich odběru.

Odvolací soud odmítl námitku žalované, která se dovolávala předchozí zavedené praxe mezi stranami při dodávkách a odběru tohoto zboží. Jakákoli předchozí praxe mezi stranami, které se žalovaná dovolávala, je nerozhodná, protože na dodávky pro rok 2005 byly uzavřeny dvě kupní smlouvy a účastníci byli povinni řídit se jejich obsahem. Povinnosti stanovené ve smlouvách (dodat sjednané množství zboží a odebrat je) trvají bez ohledu na námitky žalované, že smlouva zanikla. V této souvislosti vycházel odvolací soud z ustanovení bodu V smluv, podle něhož byla smlouva sjednána do konce roku 2005 s tím, že může být dodatkem po odsouhlasení smluvními stranami dále prodloužena. Toto ustanovení však nemění nic na tom, že povinnosti sjednané v předmětných smlouvách trvají. Odvolací soud dovodil, že v případě přetrvávajících vzájemných povinností účastníků nelze uvažovat o škodě podle ustanovení § 373 obch. zák., neboť do doby, do níž budou trvat vzájemné smluvní povinnosti účastníků, nelze na žalované spravedlivě požadovat ušlý zisk z neodebraného zboží, k jehož odběru povinnost žalované trvá. Přitom konstrukce žalobce, spočívající v oddělení části sjednaného zboží a dosud uskladněného ve skladu žalobce, jehož úhrady požadavkem na zaplacení kupní ceny se žalobce na žalované domáhá jinou žalobou u soudu, a té části sjednaného zboží, kterou žalobce neuvažuje k dodání, nezískal ji u konečného dodavatele a z níž uplatňuje ušlý zisk v tomto řízení, představuje za dané situace neopodstatněný rozpor.

S ohledem na to odvolací soud nárok žalobce na náhradu škody formou ušlého zisku neshledal po právu, když žalobci dosud taková škoda nevznikla. Nesprávnost rozsudku soudu prvního stupně podle odvolacího soudu spočívá rovněž v tom, že soud prvního stupně se nevypořádal se shora uvedenými okolnostmi, nikterak nespecifikoval uzavřené smlouvy a vyšel pouze ze zjištění, že účastníci uzavřeli smlouvy, aniž by se blíže zabýval jejich obsahem a okolnostmi, za nichž byly uzavřeny. Nekonstatoval existenci škody, nezabýval se otázkou porušení smluvní povinnosti a odpovědnosti žalované za škodu, neposoudil, zda právní vztah účastníků a jejich práva a povinnosti dosud trvají. Svůj závěr řádně nezdůvodnil.

Odvolací soud uvedl, že se těmito otázkami v rámci své přezkumné činnosti zabýval, přičemž usoudil, že práva a povinnosti účastníků vyplývající ze smlouvy dosud trvají a proto nárok na náhradu škody

není za tohoto stavu po právu.

Odvolací soud napadené rozhodnutí změnil. Současně však v odůvodnění svého rozhodnutí uvedl, že v dalším řízení bude soud prvního stupně vázán právním názorem odvolacího soudu.

Rozsudek odvolacího soudu napadl žalobce dovoláním. Žalobce uplatňuje dovolací důvody podle § 241a odst. 2 písm. a) a b) občanského soudního řádu (dále jen „o. s. ř.“), tedy že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, a rozhodnutí spočívna nesprávném právním posouzení věci.

Dovolatel předně namítá porušení zásady dvojinstančnosti soudního řízení, jelikož rozhodnutí odvolacího soudu je možno označit za překvapivé. Tato vada řízení spočívá dle dovolatele v tom, že soud prvního stupně ve svém rozhodnutí v podstatě nevyjádřil žádný právní názor, jeho odůvodnění neobsahuje žádnou právní kvalifikaci uzavřených smluv a uplatněného nároku, ani odkazy na ustanovení právních předpisů, o které soud opřel své rozhodnutí. Jeho rozhodnutí je tudíž nepřezkoumatelné a proto je rozhodnutí odvolacího soudu co do právního zhodnocení sporu prvním rozhodnutím ve věci. Dle názoru dovolatele nebyly v dané věci splněny podmínky pro potvrzení ani pro změnu rozhodnutí soudu prvního stupně, ale byly za výše popsané situace dány podmínky pro zrušení rozsudku soudu prvního stupně a vrácení věci zpět k novému rozhodnutí s tím, že by odvolací soud vytkl nedostatky rozsudku soudu prvního stupně a ten znovu o věci rozhodl.

Dovolatel se dále neztotožňuje s právním názorem odvolacího soudu, že žalobci dosud nevznikla škoda. Vznik škody je vázán na porušení povinnosti a nikoli na zánik smlouvy. Je nepochybné, že žalovaná smlouvu porušila, když v roce 2005 a ani dodatečně neodebrala od žalobce sjednané množství zboží s povolenou odchylkou. Žalobce trvá na tom, že mu škoda spočívající v ušlém zisku vznikla již tím, že žalovaná ani přes výzvy neodebrala množství zboží a ani žalobci nesdělila, kdy tak učiní, byť v dodatečné lhůtě.

Z výše uvedených důvodů dovolatel navrhl, aby dovolací soud napadený rozsudek odvolacího soudu i rozsudek soudu prvního stupně zrušil.

Žalovaná ve vyjádření k dovolání zopakovala, že žalobce porušil svou povinnost dodat smluvené zboží do konce roku 2005. Je pravdou, že v roce 2006 se zhroutil trh videokazet a žalovaná již neměla o dodávku zboží na základě smlouvy se žalobcem zájem, ale tato skutečnost nastala až poté, co byl žalobce s plněním svého závazku v prodlení. Nález odvolacího soudu je v jistém ohledu překvapivý i pro žalovanou, neboť žalobce při odvolacím jednání přiznal, že zboží, za které žaluje ušlý zisk, vůbec nenakoupil, toto zboží tedy neexistuje, žalobce ho nemá ve svém skladu a tudíž ho nemůže ani dodat. V ostatní argumentaci žalovaná odkázala na svá vyjádření v předcházejícím řízení a navrhla zamítnutí žaloby v plném rozsahu.

Žalobce v replice k vyjádření žalované podrobněji popisoval skutkové okolnosti daného případu. V ostatním odkázal na podané dovolání.

Napadený rozsudek odvolacího soudu byl vyhlášen před 1. červencem 2009, kdy nabyla účinnosti novela občanského soudního řádu provedená zákonem č. 7/2009 Sb. Nejvyšší soud České republiky (dále jen „Nejvyšší soud“) jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) proto vzhledem k bodu 12 přechodných ustanovení v článku II uvedeného zákona dovolání projednal a rozhodl o něm podle občanského soudního řádu ve znění účinném do 30. června 2009.

Po podání dovolání žalovaná – společnost B.a.s., zanikla bez likvidace a k 8. lednu 2010 byla vymazána z obchodního rejstříku. Usnesením ze dne 5. ledna 2012, č. j. 23 Cdo 4110/2009-237, Nejvyšší soud podle ustanovení § 107 odst. 1 a 3 o. s. ř. rozhodl, že v řízení bude jako s žalovanou

pokračováno se společností B. a.s., která se k datu 8. ledna 2010 stala právní nástupkyní původní žalované, společnosti B. a.s.

Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání bylo podáno včas oprávněnou osobou a že je podle ustanovení § 237 odst. 1 písm. a) o. s. ř. přípustné, přezkoumal rozsudek odvolacího soudu podle ustanovení § 242 odst. 1 a 3 o. s. ř. a dospěl k závěru, že dovolání je důvodné.

Žalobce uplatňuje dva dovolací důvody; jednak že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, jednak že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

Právní posouzení je obecně nesprávné, jestliže soud aplikoval na zjištěný skutkový stav jiný právní předpis, než který měl správně použít, nebo soud aplikoval sice správný právní předpis, ale nesprávně jej vyložil.

Předpokladem vzniku práva na náhradu škody podle § 373 a násl. obch. zák. je porušení zákonné nebo smluvní povinnosti, vznik škody a existence příčinné souvislosti mezi porušením právní povinnosti a vznikem škody. Škůdce se své odpovědnosti zprostí, prokáže-li existenci liberačních důvodů upravených v ustanovení § 374 obch. zák.

Podle skutkového zjištění soudů obou stupňů se v kupních smlouvách žalovaná zavázala odebrat v období od 1. 1. 2005 do 31. 12. 2005 cca jeden milion videokrabiček a cca jeden milion videokazet V-O, přičemž bylo ujednáno, že pracovníci V. Zlín si budou operativně ze skladu odebírat potřebné množství zboží pro výrobu a každé pondělí sdělí žalobci faxovou zprávou odebrané množství za uplynulý týden. Tato zpráva bude současně sloužit jako doklad k vystavení dodacího listu a faktury. Žalobce se domáhá náhrady škody spojené s porušením této smluvní povinnosti. Tato tvrzená škoda spočívá v ušlém zisku žalobce, kterého by jinak dosáhl, pokud by žalovaná zboží odebrala. Odvolací soud dospěl k závěru, že za předpokladu přetrvávajících vzájemných povinností účastníků nelze uvažovat o škodě podle ustanovení § 373 obch. zák., neboť do doby, do níž budou trvat vzájemné povinnosti účastníků, nelze na žalované spravedlivě požadovat ušlý zisk z neodebraného zboží, k jehož odběru povinnost žalované trvá.

Tento závěr není správný.

Podle ustanovení § 409 odst. 1 obch. zák. se kupní smlouvou prodávající zavazuje dodat kupujícímu movitou věc (zboží) určenou jednotlivě nebo co do množství a druhu a převést na něho vlastnické právo k této věci a kupující se zavazuje zaplatit kupní cenu.

Podle ustanovení § 411 obch. zák. je prodávající povinen kupujícímu dodat zboží, předat doklady, které se ke zboží vztahují, a umožnit kupujícímu nabýt vlastnického práva ke zboží v souladu se smlouvou a obchodním zákoníkem.

Není-li prodávající povinen podle smlouvy dodat zboží v určitém místě, uskutečňuje se dodání zboží jeho předáním prvnímu dopravci k přepravě pro kupujícího, jestliže smlouva stanoví odeslání zboží prodávajícím (§ 412 odst. 1 obch. zák.).

Prodávající je povinen dodat zboží:
a) dne, který je ve smlouvě určen nebo určen způsobem, stanoveným ve smlouvě,
b) kdykoli během lhůty, která je ve smlouvě určena nebo určena způsobem stanoveným ve smlouvě, ledaže ze smlouvy nebo z účelu smlouvy, jenž byl prodávajícímu znám při uzavření smlouvy, vyplývá, že dobu dodání v rámci této lhy určuje kupující (§ 414 odst. 1 obch. zák.).

Podle ustanovení § 447 obch. zák. je kupující povinen zaplatit za zboží kupní cenu a převzít dodané

zboží v souladu se smlouvou.

Nevyplývá-li ze smlouvy něco jiného, je kupující povinen zaplatit kupní cenu, když prodávající v souladu se smlouvou a obchodním zákoníkem umožní kupujícímu nakládat se zbožím nebo s doklady umožňujícími kupujícímu nakládat se zbožím (§ 450 odst. 1 prvá věta obch. zák.).

Podle ustanovení § 370 obch. zák. je věřitel v prodlení, jestliže v rozporu se svými povinnostmi vyplývajícími ze závazkového vztahu nepřevezme řádně nabídnuté plnění nebo neposkytne spolupůsobení nutné k tomu, aby dlužník mohl splnit svůj závazek.

Žalobce se domáhá náhrady škody spočívající v ušlém zisku, kterého by dosáhl, pokud by žalovaná zboží odebrala a zaplatila mu kupní cenu tohoto zboží.

Ze skutkového zjištění soudů obou stupňů vyplývá, že ve smyslu ustanovení § 450 odst. 1 prvé věty obch. zák. si strany v předmětných kupních smlouvách sjednaly, že prodávajícímu vzniká právo na zaplacení kupní ceny, jakmile pracovníci V. Zlín (z kontextu se podává, že jde o pracovníky žalované) sdělí žalobci odebrané množství zboží za předchozí týden. Toto zboží si měli tito pracovníci odebírat ze skladu žalované ve Zlíně, do něhož měl toto zboží dopravovat žalobce.

Nejvyšší soud dospěl k závěru, že i v době trvání závazkového vztahu vzniklého na základě kupní smlouvy je možno dovodit, že prodávajícímu vznikla škoda spočívající v ušlém zisku, kterého by dosáhl, jestliže by mu kupující zaplatil kupní cenu zboží, jež bylo předmětem kupní smlouvy. Tato škoda nastává tehdy, je-li z chování kupujícího zřejmé, že sjednané zboží nepřevezme, či neposkytne spolupůsobení nutné k tomu, aby prodávající mohl splnit svůj závazek, a v důsledku této skutečnosti nevznikne prodávajícímu právo na zaplacení kupní ceny. Odvolací soud však, veden svým nesprávným právním názorem, z tohoto hlediska věc neposuzoval.

Nejvyšší soud v této souvislosti podotýká, že obchodní zákoník obsahuje v § 469 a 470 zvláštní ustanovení o náhradě škody v případě odstoupení od kupní smlouvy. Z této úpravy však nevyplývá, že by prodávající mohl uplatňovat právo na náhradu škody v případě prodlení věřitele pouze v případě, že některá ze stran od smlouvy odstoupila. Uvedená ustanovení obsahují pouze pro takový případ speciální úpravu výše náhrady škody.

Závěr o tom, že škoda (jež byla v daném případě uplatněna ve formě ušlého zisku), může nastat již za trvání závazku, současně automaticky neznamená, že náhrada této škody bude prodávajícímu přiznána, resp. přiznána v plné výši. I když by totiž byly splněny předpoklady odpovědnosti za škodu, tj. porušení smluvní či zákonné povinnosti (v daném případě porušení smluvního závazku žalované odebrat v roce 2005 smluvené množství předmětného zboží tím, že žalovaná buď toto zboží neodebrala ze svého skladu ve Zlíně a žalobci faxovou zprávou nesdělila množství odebraného zboží, či tím, že žalovaná žalobci neumožnila, aby toto zboží do tohoto skladu dodal), existence příčinné souvislosti mezi tímto jednáním a vzniklou škodou (přičemž žalovaný by neprokázal existenci liberačních důvodů), nelze pominout ustanovení § 384 odst. 1 obch. zák., podle něhož osoba, které hrozí škoda, je povinna s přihlédnutím k okolnostem případu učinit opatření potřebné k odvrácení škody nebo k jejímu zmírnění. Povinná osoba není povinna nahradit škodu, která vznikla tím, že poškozený tuto povinnost nesplnil. Za opatření potřebné k odvrácení vzniku škody je třeba považovat i jednání směřující k uskutečnění náhradního prodeje přiměřeným způsobem v přiměřené době poté, co se stalo zřejmým, že kupující svoje povinnosti nesplní, samozřejmě za předpokladu, že toto zboží je vůbec prodejné.

Rozsudek odvolacího soudu není správný i z dalšího důvodu. Odvolací soud při naplnění předpokladů stanovených v § 219a o. s. ř. rozhodnutí soudu prvního stupně zruší a podle ustanovení § 221 odst. 1 písm. a) o. s. ř. věc vrátí soudu prvního stupně k dalšímu řízení [či učiní jiná opatření podle

ustanovení § 221 odst. 1 písm. b) či c) o. s. ř.]. Při splnění podmínek ustanovení § 220 o. s. ř. odvolací soud rozhodnutí soudu prvního stupně změní (což v případě mezitímního rozsudku, kterým bylo rozhodnuto o tom, že nárok žalobce je co do základu po právu, znamená, že odvolací soud žalobu zamítne). Odvolací soud však v dané věci mezitímní rozsudek soudu prvního stupně změnil tak, že nárok žalobce není co do základu po právu, současně však v odůvodnění rozhodnutí uvažoval o tom, že soud prvního stupně bude v řízení pokračovat. Tímto postupem zatížil řízení vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.).

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ – Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- Nesprávné poučení
- Nájem bytu
- Nároky pozůstalých (exkluzivně pro předplatitele)
- Odpovědnost státu za újmu (exkluzivně pro předplatitele)
- Promlčení (exkluzivně pro předplatitele)
- Valná hromada (exkluzivně pro předplatitele)
- Doručování
- Zastoupení
- Zánik závazku
- Zadržovací právo
- Insolvenční řízení (exkluzivně pro předplatitele)